

Ömer Faruk Çolak
İktisat ve Toplum Dergisi
Editörü
ofc1962@gmail.com

Yunanistan Krizi Üzerine

İTD baskıya giderken henüz Yunanistan ile Troyka (IMF, Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Birliği) arasında borç sorunu çözülmemişti. Ancak gelişmeler Yunanistan ile Troyka'nın karşılıklı tavizler vererek çözüme doğru gittiklerinin işaret ediyor. Troyka bu sorunu çözmek zorunda, çünkü Yunanistan borç bacağına tek başına düşmedi.

Nitekim kamuoyu da bu fikri paylaşıyor. Euronews haber sitesinde "Yunanistan krizinden kim sorumlu" başlığı ile yapılan ankete verilen yanıtlara göre; borç krizinin sorumlusu %26 oranında Yunanistan, %39 oranında AB, %8 oranında IMF ve %27 oranında bunların tümü birlikte sorumlu.

Dolayısıyla Yunanistan ekonomisindeki çöküşün altında iç ve dış dinamiklerin birlikte etkili olduğu en azından halk nezdinde kabul görmüş durumda..

Euro'ya Geçiş Erkendi

Krizin dış dinamiklerin başında Yunanistan'ın Euro Bölgesine, daha ba-

sit bir ifade ile Euro'ya erken geçmesi geliyor. Bu savı ileri sürerken dayanağımız elbette iktisat teorisi. Parasal birlikler konusunda iktisat teorisinde çok farklı yaklaşımlar söz konusu değil. Kuramsal çerçeveye katkı veren Mundell (1961), McKinnon (1963) ve Kenen'in (1969) arka arkaya gelen çalışmalarına göre bir ülkeler grubunun bölgesel para alanı yaratabilmesi için katılımcı ülkelerin şu temel özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- İşgücü hareketliliği yüksek olmalı,
- Enflasyon oranları biri birine yakın olmalı,
- Üretim ve ihracatta mal çeşitliliği fazla olmalı,
- Ücret ve fiyat esnekliği yüksek olmalı.
- Döviz kuru sistemi birlik ülkeleri arasında sabit, birlik dışı ülkelere karşı esnek olmalı.

AB, optimum para alanı yaklaşımından hareketle 1991 yılında üyelerin parasal birliğe dahil olabilmeleri için

Sağcı Hükümet Fransa-Almanya ve IMF'in istediği istikrar programına onay verdi. Ülkede ücretler düştü, işsizlik arttı. Yani kriz sıradan Yunan vatandaşın üstüne yıkıldı. Yunan halkı buna isyan etti ve solcu Syriza hükümetini başa geçirdi.

taşımaları gereken asgari şartları *Maastricht* kriterleri başlığı altında belirledi. Buna göre aday ülkenin;

- Bütçe açığının GSYH oranı %3 olmalı,
- Borç stoku/GSYH oranının %60'ın altında olmalı,
- Enflasyon oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç AB üyesi ülkenin ortalamasının en fazla %1,5 üzerinde olmalı,
- Faiz oranının, en düşük faiz oranına sahip AB üyesi ülkenin faiz oranının %2 üzerinde olmaması,
- Üye devletlerin ulusal paraları, Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasının izin verdiği "normal" dalgalanma marjı %2,25 içinde kalmalı.

Optimum para alanında tek paraya geçişle birlikte McKinnon'ın da belirttiği üzere ticarete konu olan malların (yani ihraç edilebilen malların) önemi artmaktadır. Çünkü parasal birlik sonrasında para politikası uygulama gücünü yitiren Merkez Bankasının, dış dengeyi sağlamak için elinde başka bir araç kalmamaktadır. Nitekim eğer Yunanistan Euro'ya geçerse idi, Yunan Merkez bankası son kredi mercii (lender of last resort) olarak para arzını artırarak kamu finansmanına katkı sağlayabilirdi. Elbette bu enflasyon oranını yükseltecekti. Ancak ekonomi iflas etmiş olmazdı, devlette temerrüde düşmezdi. Yunan Merkez Bankasının elinde böyle bir güç olmayınca, hem dış denge için, hem de para arzının artması için dış ticarete konu olan malların üretiminin, ihracatının artması gerekiyordu. Yunanistan bunu yapamadı.

Yunanistan *Maastricht* kriterlerinin çoğunu sağlamadığı halde Fransa-Almanya Bloğu, Ülkenin Euro'ya geçişine izin verdi. Bugün arka arkaya Yunanistan'ın notunu düşüren uluslararası derecelen-

dirme kuruluşları o dönemde Ülkenin notunu AA düzeyine çekti. Küresel sermayenin önündeki engeller kalkınca diğer ülkeler gibi (buna Türkiye'de dahil) kamu borçlanması hızla arttı. Yunan tahvilleri uluslararası sermayenin bankaları tarafından kapış kapış alındı. Çünkü getiri oranı yüksekti. Bankalar bunu yaparken hiç Ponzi etkisini düşünmediler.

Yunanistan kolay borçlanan ülke konumuna geldi. Bu noktada iç dinamikler devreye girdi. Sağcı Yunan Hükümetleri bu olanağı tepe tepe kullandılar. Şimdi şikayet edilen ücret düzeylerine, erken emekliliğe o günlerde izin verildi. Asıl önemlisi Yunanistan'da kamu borçlanması artarken, Yunan Hükümetleri inşaat sektörüne kaynak aktarmaya başladılar. Yunanistan'da birden bire otoyollar türedi. Rüşvet ve yolsuzluk bu sektörün özelliği gereği hızla arttı.

Bu dönemde Yunan tahvillerine en çok AB üyesi Almanya, Fransa ve İtalyan'ın bankaları rağbet gösterdi. Yunan tahvillerinin alacaklıya göre dağılımına bakıldığında borç sorunun, neden AB soruna dönüştüğü de kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Yunanistan'dan alacaklıların başında 193,8 milyar Euro ile Euro Bölgesi ve 32,3 milyar Euro ile IMF geliyor. Euro Bölgesi içinde dört büyük alacaklı ülke 56,4 milyar Euro ile Almanya, 42,4 milyar Euro ile Fransa, 37,2 milyar Euro ile İtalya ve 24,7 milyar Euro ile İspanya.

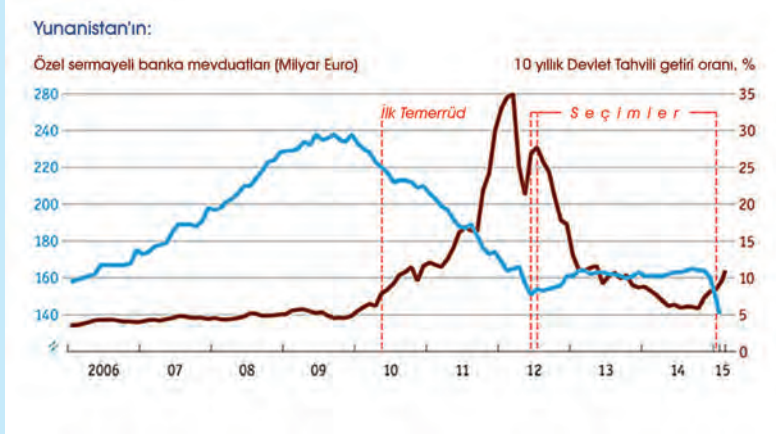
Yunanistan ekonomisinde ralli süreci 2007/2008 krizi ile sona erdi, ekonomi 2009'dan itibaren küçülmeye başladı. Sanayi sektörünün GSYH içindeki payı hızla düştü. Ülkenin ihracatı da 2007 krizi sonrası hız kesti. 2010 yılında %4,6 artan ihracat, 2011'de hiç artmadı, 2012 yılında %1,2, 2013 yılın-

■ Tablo: Yunanistan'ın Alacaklıya Göre Borç Dağılımı

Yunan Tahvillerinin Dağılımı (Milyar Euro)		AB İçinde Borçların Dağılımı (Milyar Euro)	
Euro Bölgesi	193,8	Almanya	56,4
IMF	32,3	Fransa	42,4
AMB	20,0	İtalya	37,2
Yunan Bankaları	10,9	İspanya	24,7
Diğer Tahvil Sahipleri	48,8	Hollanda	11,9
Diğer Krediler	10,5	Belçika	7,2
		Avusturya	5,8
		Finlandiya	3,7

Kaynak: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2015/07/euro-area-crisis>. Erişim tarihi 5 Temmuz 2015.

■ Grafik : Mevduat ve Devlet Tahvilin Getirisinde Değişim



Kaynak: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/04/daily-chart-7>.
Erişim tarihi 9 Temmuz 2015.

da %2,1 artabildi. Ancak 2014 yılında ihracat hareketlendi ve %9,0 yükseldi.

Yunanistan'ın bu savruk iktisat politikası 2007 sonrası küçülen ekonomi ile birlikte borç stoku/GSYH oranını hızla yukarı çekti. 2007 krizi ile birlikte oran %100 oldu. İstikrar programının etkisi ile büyüme oranı hızla düştü, ekonomi 2009'da %2, 2010'da %4,5, 2011'de 6,9, 2012'de %6,4 ve 2013'de %3,9 küçüldü, 2014 yılında ise ancak %0,8 büyüebildi. Büyüme durmasının doğal bir sonucu olarak borç stoku/GSYH oranı da yükseldi ve nihayetinde 2014'de %176'ya, 2015'te %180'e kadar yükseldi. Yani ülkenin borç yükü bir anda nerede ise ikiye katlandı. Yunan tahvillerinin getirisi de 2012'nin ikinci yarısından itibaren hızla düşmeye başladı.

Ne olacak

Yunanistan borçlarını ödeyemez ise onun kadar alacaklı ülkelerdeki bankalar ve bankalar aracılığı ile Yunan tahvili alanlar da etkilenecektir. Yani Yunanistan iflas ederse arkasından alacaklı ülkelerin bankalarının da iflas etmesi en azından sendelemeleri olasılıklar arasındadır. Dolayısıyla Troyka Yunanistan'ı kurtarıncan, aslında Alman, Fransız, İtalyan ve diğer alacaklı ülkelerin bankalarını kurtarıyorlar.

Yunanistan'da gücünü buradan alıyor. Çünkü alacaklı ülkelerin hükümetleri yükü üstlenecek olan kendi vatandaşlarına bunu zor anlatacaklarını biliyorlar. Eğer Yunanistan'ın istediği kurtarma planı kabul edilmez ise bir Hollandalı 708 Euro, bir Alman

700 Euro, bir Finlandiyalı 687 Euro, bir Fransız 642 Euro'luk bir yükün altına girecek (listeye alacaklı ülkelere göre böyle uzuyor).

Bu kaotik ortamda Syriza Hükümeti Troyka'dan basitçe şunu istedi; borçların bir kısmını silin ve uzun vadeye yayın, ekonomik büyüme için istikrar programında esnememize izin verin. Troyka Merkel'in ve IMF Başkanı Lagarde'nin bastırması ile bu teklifi red etti. Yunan Hükümeti de halka sordu, Troyka'nın istikrar paketini aynen kabul edelim mi? Yunan halkı hayır dedi.

Şimdi oyun yeniden kuruluyor, AB eğer Yunanistan'a yüklenmeye devam ederse, Ülke Euro'dan, belki AB'den ayrılacak. Ancak bu ayrılık olursa kaybeden sadece Yunanistan değil, Avrupa Birliği'de olur.

Yararlanılan Kaynaklar

- Eichengreen, Barry 2015, "Path to Grexit Tragedy Paved By Political Incompetence", voxeu.org, <http://www.voxeu.org/article/path-grexit-tragedy-paved-political-incompetence>, Erişim tarihi 8 Temmuz 2015
- Euronews, <http://www.euronews.com/news/you/>, Erişim tarihi 9 Temmuz 2015.
- European Economic Forecast European Economy 1, 2015 Financial Times, 2015 yılı sayıları.
- Kenen, P.B.1969, "The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View," Problems of the International Economy, Edited by: Mundell R.A. ve A.K. Swoboda, The University of Chicago Press,
- Krugman, Paul, 2012, "Revenge of the Optimum Currency Area", June 24, 2012, NY TIMES.
- McKinnon, R.I.1963, "Optimum Currency Areas," American Economic Review, 53.
- Mundell, R.A., 1961, "Optimum Currency Areas," American Economic Review, 51.
- OECD, 2013, Economic Surveys Greece, November 2013 The Economist 2015 yılı sayıları.
- Wyplosz Charles, 2015, "Grexit: The Staggering Cost Of Central Bank Dependence", voxeu, <http://www.voxeu.org/article/grexit-staggering-cost-central-bank-dependence>, Erişim tarihi 8 Temmuz 2015

Kemer Sıkma Başarısız Oldu: Angela Merkel'e Açık Mektup

Avrupa'nın Yunanistan'a zorla yaptırdığı, sonu gelmez kemer sıkma paketleri işe yaramıyor. Şimdi ise Yunan halkı yüksek sesle hayır dedi. Küresel mücadele grubu Avaaz, bu açık mektubu Angela Merkel'e, Yunanistan'da uygulanan ve başarısız olmuş kemer sıkma paketinin sonlandırılmasını isteyen yarım milyon Avrupalının imzaladığı, bir dilekçenin arkasında hazırlamıştır.

Dünyanın büyük çoğunluğunun bildiği üzere, Avrupa'nın finansal talepleri, Yunan ekonomisini ve bankacılık sistemini çökertmiş, kitlesel işsizliğe sebep olmuş, dış borç krizini, borcun gayri safi yurt içi hasılanın yüzde 175 gibi ödenemez bir seviyeye çıkması ile olduğundan daha kötü hale getirmiştir. Vergi gelirleri düşüyor, üretim ve istihdam bunalımda, şirketler sermaye açlığı içinde, yani ekonomi çöküyor.

Krizin insani etkisi devasa boyutlarda; çocukların yüzde 40'ı yoksulluk içinde yaşıyor, yeni doğan ölümleri hızla artıyor ve genç işsizlik yüzde 50 civarında. Önceki Yunan Hükümetlerinin, yolsuzlukları, vergi kaçırmaları ve kötü muhasebeleri bu borç sıkıntısının ortaya çıkmasının sağladı. Yunanlılar, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in, kemer sıkma –maaşların kesilmesi, devlet harcamalarının azaltılması, emekli maaşlarında kesinti, özelleştirilmiş, yeniden düzenlenmiş ve arttırılmış vergiler– için yaptığı çağrıya uydular. Ancak yakın zamanda, ardı ardına gelen bu sözde düzenleme programları, Yunanistan gibi ülkelerde sadece, Avrupa'da 1929-1933 yıllarından beri görülmemiş bir Büyük Buhrana sebebiyet vermiştir. Almanya Maliye Bakanın ve Brüksel'in reçetesini yazdığı ilaç hastanın kanını döktü ama hastalığı geçirmedi.

Birlikte, Başbakan Angela Merkel'e ve Troika'ya, daha kötü bir felakete yol açmadan ve Yunanistan'ın Euro bölgesinde kalabilmesini sağlayabilecek bir ıslah rotası düşünmelerini istiyoruz. Şu anda, Yunan hükümetinden, kafasına bir silah dayayıp tetiği çekmesi isteniyor. Ne yazık ki, kurşun sadece Yunanistan'ın Avrupa'daki geleceğini yok etmeyecek. Ortaya çıkacak olan hasar, Euro bölgesinin, umut, demokrasi ve refah parıltısını da yok edecektir ve dünya çapında etkisi çok uzaklara gidebilecek ekonomik sonuçlar doğuracaktır.

1950'lerde Avrupa, savaş sonrası ekonomik büyümeye ve barışa büyük katkı sağlayan, geçmiş borçların, özellikle Almanya'nın, affı üzerine kuruluydu. Bugün, Yunanlıların borçlarını yeniden yapılandırıp, azaltmamız, ekonomilerinin düzelmesi, nefes alabilecek bir boşluk verip, Yunanistan'ın borcunu azaltılmış bir yükü, uzun vadede ödemesini sağlamamız gerekiyor. Şu an, insani bir şekilde, cezalandırıcı ve başarısız olan kemer sıkmanın yeniden düşünülmesi ve Yunanistan'ın borçlarının ihtiyaç duyulan reformlar ile birlikte azaltılması konusunda anlaşılması zamanıdır.

Başbakan Merkel'e olan mesajımız açıktır; hem Almanya ve Yunanistan, hem de Dünya için bu hayati liderlik eylemini yerine getirmenizi istiyoruz. Tarih sizi bu haftaki eylemlerinizle hatırlayacak. Biz, Avrupa'nın gelecek nesillere fayda sağlayacak, Yunanistan'a doğru atılacak cesur ve cömert adımları atmanızı bekliyor ve atacağınıza güveniyoruz.

Saygılarımızla,

Heiner Flassbeck, Almanya Eski Federal Maliye Bakanı

Thomas Piketty, Paris School of Economics'te İktisat Profesörü

Jeffrey D. Sachs, Profesör, Columbia Üniversitesi'nde Dünya Enstitüsü Müdürü

Dani Rodrik, Harvard Kenedy School'da Uluslararası Politik İktisat Profesörü

Simon Wren-Lewis, Oxford Üniversitesi, Blavatnik School of Government'ta Politik İktisat Profesörü